

GIMNAZIJA NOVO MESTO

Seidlova ulica 9, Novo mesto

SEMINARSKA NALOGA PRI SPLOŠNI MATURI

ZGODOVINA

KOROŠKI PLEBISCIT

Koroški plebiscit, ki je potekal 10. oktobra 1920, je določil državno mejo med kraljevino SHS (kasneje Jugoslavijo) in Avstrijo.

Za plebiscit so se odločili na mirovni konferenci v Saint Germainu, kjer so 10. Septembra 1919 antantne sile skupaj z Avstrijo podpisale mirovno pogodbo. Ta pogodba naj bi določila mejo med Avstrijo in kraljevino SHS. Spor je nastal predvsem zaradi Koroške, katere južni del so leta 1919 zasedle jugoslovanske čete, a prepozno. Odločitev je že padla, da bo o pripadnosti območja odločal plebiscit. Le-ta naj bi bil izveden tri mesece za tem, ko pogodba stopi v veljavo, vendar je bil vseeno izveden malo pozneje. Na mirovni konferenci so se za plebiscit odločili zaradi porazov in napak jugoslovanske politike, podpore Italije Angliji in, ker se velesile niso mogle dogovoriti o meji. Italija je podpirala zgodovinsko mejo med Kranjsko in Koroško, Velika Britanija pa mejo na reki Dravi. Zato so velesile oblikovale posebne komisije, da bi na terenu ugotovile voljo ljudstva. Težava je bila tudi v tem, da so mnenja raziskovali pozimi, zato niso prišli do podeželja in manjših naselij, kjer je živela večina slovenskega prebivalstva, ampak so obiskali samo obcestna mesta.

22. januarja 1919 je bil izdan graško-ljubljanski protokol, ki je odločil, da bo za državno mejo med kraljevino SHS in Avstrijo določena pot, ki jo bo določila ameriška komisija – ta je bila najvplivnejša, vodil pa jo je polkovnik Miles. Ameriška komisija je prišla do zaključka, da je Celovška kotlina enoten prostor in bi bila vsakršna delitev škodljiva za njen nadaljnji razvoj, zato zagovarjajo naravno mejo na Karavankah. Določila je, da kraljevini SHS pripadejo Mežiška, Kanalska in Ziljska dolina, o pripadnosti širšega območja Celovške kotline pa bo odločil plebiscit.

Območje so razdelili na dve coni – cono A in cono B (oziroma cono I in cono II). V coni B se bi plebiscit izvedel, le če bi bil rezultat v coni A ugoden za jugoslovansko stran. Prva cona je imela središče v Velikovcu in je bila pod zasedbo jugoslovanske vojske, cona B pa se je raztezala od Celovca in severno od Vrbskega jezera, bila pa je pod upravo republike Avstrije.

Pred plebiscitom sta obe strani izvajali intenzivno propagando. Avstrijska propaganda je poudarjala predvsem svoje ekonomske prednosti, bratstvo med slovensko in nemško govorečimi Korošci. Pomembno je, da je uporabljala slovenski jezik in obljubljala, da bo v Avstriji uživala enakopraven status z nemščino. Prav tako so poudarjali konkurenčnost jugoslovanskih kmetov slovenskim kmetom in vero – v kraljevini SHS bi morali postati pravoslavni, saj je bila to državna vera.

Jugoslovanska propaganda se je naslanjala predvsem na narodno zavest, bila je zelo protinemško usmerjena. Šele proti koncu se je usmerila tudi v gospodarska vprašanja, vendar so bili pri tem zelo nespretni.

Jugoslovanska stran ni znala izkoristiti politične nestabilnosti mlade Avstrijske republike, avstrijska propaganda pa je prikazovala razmere v SHS kot kaotične.

K izidu plebiscita so pripomogli tudi napačno sestavljeni volilni imeniki in grdo, neprimerno obnašanje jugoslovanskih vojakov (posilstva, goljufije).

Koroški plebiscit je bil izveden v coni A, 10. oktobra 1920. Za Avstrijo je glasovalo 59,1%, za kraljevino SHS pa 40,9% volivcev. Podrobnejše analize so pokazale, da se je velik del narodno zavednih Slovencev odločil za Avstrijo.